

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 stycznia 2018 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi- Widzewa w Łodzi oddalił powództwo H. G. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku wydanego w sprawie VIII C 3190/13 opatrzonego w klauzulę wykonalności.

Powyższe rozstrzygnięcie, zapadło przy następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 21 września 2015 w sprawie VIII C 3190/13, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi wydał wyrok, w którym zasądzone od H. G. na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł. kwotę 3.472,44 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2013 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 717 tytułem zwrotu kosztów procesu.

Matka powódki, F. C., udała się wraz z siostrą powódki do siedziby pozwanej spółdzielni mieszkaniowej. Zamierzała pomóc powódce w spłacie zaległości wobec spółdzielni. Pieniądze na zapłatę pochodziły z majątku matki powódki. W siedzibie pozwanej matka powódki została poinformowana, że powódka zalega z zapłatą nie tylko należności już zasądzonych, ale że istnieje już nowe zadłużenie powódki. Pracownik pozwanej, M. F., napisała powódce, ile wynosi aktualne zadłużenie powódki, po okresie objętym wyrokiem VIII C 3190/13. Była to kwota 2825,81 zł.

W dniu 16 marca 2016 roku F. C. dokonała przelewu na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...). Zapłaciła 3.490,50 zł, jako tytuł przelewu podając „dot. zadłużenia mojej córki H. G.. Należność główna (...)81 zł należność zasądzona 664.69 zł kod lokalu: (...)”.

Wpłata w wysokości 3.490,50 zł została przez pozwaną zaksięgowana w ten sposób, że kwota 2.825,81 zł pokryła zaległości narosłe w okresie następnym po objętym wyrokiem VIII C 3190/13, zaś kwota 664,69 zł została zaliczona na należności zasądzone.

Powołując się na wyrok VIII C 3190/13 Spółdzielnia Mieszkaniowa złożyła 9 września 2016 wniosek egzekucyjny Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi A. R.. Składając wniosek egzekucyjny wierzycielka uwzględniła wpłatę w wysokości 664,69 zł. Sprawa egzekucyjna toczy się pod sygnaturą KM 789/16.

Sąd dokonując oceny prawnej, powołał się na treść art. 451 k.c., iż dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne. Jeżeli dłużnik nie wskazał, który z kilku długów chce zaspokoić, a przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zaliczył otrzymane świadczenie na poczet jednego z tych długów, dłużnik nie może już żądać zaliczenia na poczet innego długu. Sąd rozważył, czy powódka miała u pozwanej jeden dług, czy też kilka dług. Przy przyjęciu tego pierwszego poglądu, Sąd uznał, iż oświadczenie wpłacającej matki powódki nie mogło wywrzeć żadnego skutku, a pozwany nie był uprawniony do zaksięgowania wpłaty w taki sposób, jak miało to miejsce. Zaakceptował pogląd komentatora, że w odniesieniu do art. 451 K.c., należy przyjmować, że chodzi w nim o dług rozumiany szerzej niż ogólna powinność świadczenia wynikająca z określonego stosunku zobowiązaniowego. Należy uwzględniać obowiązki dłużnika obciążające go w ramach jednego stosunku zobowiązaniowego, jeśli wykazują one pewną odrębność, a wykonywanie ich przez dłużnika może uprawniać ocenę, iż spełnia on odrębne świadczenie (zob. J. Dąbrowa, w: SPC, t. 3, cz. 1, s. 735). Jako przykład takiej sytuacji Sąd wskazał stosunek najmu, w ramach którego najemca jako dłużnik zobowiązany jest świadczyć okresowo na rzecz wierzyciela, płacąc umówiony czynsz (cytat z Komentarza do K.c. pod redakcją Gniewka, dostępny w programie komputerowym Legalis). Przyjęcie powyższego poglądu prowadzi do wniosku, że matka powódki mogła skutecznie wskazać, które z zaległości czynszowych swojej córki chce zapłacić, a pozwana mogła skutecznie w taki sposób zarachować otrzymaną wpłatę. W ocenie Sądu Rejonowego wpłata dokonana przez matkę powódki, była czynnością osoby trzeciej podjętą w celu zwolnienia dłużnika z obowiązku świadczenia. Z punktu widzenia zasadności powództwa nie mają znaczenia okoliczności, które spowodowały złożenie takiego a nie innego oświadczenia wpłacającej, nie można zresztą zasadnie

twierdzić o wprowadzeniu wpłacającej w błąd ani o pozostawianiu w stanie jakiegóż innej wady oświadczenia woli. Sąd podkreślił, że wpłata została dokonana w imieniu własnym przez F. C. (jedynie na rachunek powódki), środki pochodziły z majątku wpłacającej. Była to autonomiczna czynność prawna F. C., nie związana bezpośrednio z żadnym zachowaniem powódki wobec pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Sąd uznał, że zobowiązanie powódki wynikające z wyroku VIII C 3190/13 na skutek zapłaty dokonanej przez F. C. wygasło tylko w tej części, w jakiej wpłacająca wskazała na zamiar zapłaty należności zasądzonej - 664,69 zł. W ocenie Sądu, nie można było zaakceptować poglądu strony powodowej, jakoby tytuł przelewu dokonanego przez F. C. mógł być interpretowany w taki sposób, że zamiarem wpłacającej miało być zaspokojenie wyłącznie należności wynikającej z wyroku. Skoro tylko w odniesieniu do pewnej części wpłaty wpłacająca posłużyła się terminem „należność zasądzona”, to a contrario pozostała część wpłaty nie powinna podlegać zaliczeniu na należność zasądzoną, lecz należność inną niż zasądzona. W związku z powyższym, Sąd oddalił powództwo.

Od powyższego orzeczenia, apelację złożył pełnomocnik pozwanej H. G., zarzucając naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji naruszenie zasady wszechstronnego rozpatrzenia zebranego materiału dowodowego, poprzez:

a) uznanie, że dokonana przez matkę powódki wpłata w wysokości 3490,45 zł została w zakresie kwoty 2825, 81 zł zaliczona na inne istniejące zadłużenia powódki, podczas gdy pozwana nie udowodniła na jakie należności (z jakiego tytułu i w jakiej wysokości) ta wpłata została według niej zaliczona, a z załączonego do pisma z dnia 25 września 2017 roku pozwanej wydruku z dnia 20 września 2017 roku nie wynika na jakie zadłużenie, z jakiego tytułu wpłata ta została zaliczona;

b) błędne uznanie, że w zakresie kwoty 2825, 81 zł miała zostać spłacona należność główna powódki, podczas gdy z zestawienia pozwanej z dnia 20 września 2017 roku wynika, że według pozwanej w marcu 2016 roku należność powódki z tytułu opłat za używanie lokalu wynosiła 2427, 69 zł, a ponadto wpłata w wysokości 703, 13 zł została zaliczona na odsetki od nie wiadomo jakich kwot, za nie wiadomo jakie okresy, a do zapłaty pozostała jeszcze kwota 789, 59 zł tytułem zapłaty odsetek.

Pełnomocnik zarzucił nadto naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 65 § 1 i 2 kc poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że tytuł przelewu „dot. zadłużenia mojej córki H. G.. Należność główna 2825, 81 zł należność zasądzona 664, 69 zł kod lokalu (...) b/12” dotyczy w zakresie kwoty (...), 81 należności innej niż wskazana w wyroku w sprawie VIII C 3190/13 Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi z dnia 21 września 2015 roku, w sytuacji gdy z treści przelewu nie wynika aby wierzyciel chciał wpłacić na należności z tytułu bieżącego czynszu;

b) art. 451 § 3 kc poprzez brak zaliczenia wpłaty na rzecz najdawniej wymagalnego świadczenia powódki, mimo braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela co do sposobu zaliczenia długu.

W związku z podniesionymi wyżej zarzutami pełnomocnik powódki wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie na rzecz pełnomocnika powódki kosztów zastępstwa prawnego z urzędu przed sądem II instancji, które nie zostały uiszczone w całości ani w części.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik pozwanej wniósł o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja w całości zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie doszło do naruszenia przepisów proceduralnych, tj. art. 233 § 1 k.p.c., jak i przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 § 2 k.c., art. 451 § 3 k.p.c.

Sąd Rejonowy, dokonał częściowo błędnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a następnie dał jej wyraz w przedstawionych w uzasadnieniu wydanego orzeczenia wadliwych rozważaniach prawnych.

Zgodnie z treścią art. 233 § 1 kpc sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Swobodna ocena dowodów odnosi się do wyboru określonych środków dowodowych i do sposobu ich przeprowadzenia. Mają być one ocenione konkretnie i w związku z całym zebraniem materiałem dowodowym. Jest to podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądnictwa, a więc rozstrzygnięcia kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (patrz: orz. SN z 16 lutego 1996 r., II CRN 173/95, nie publ.). W orzeczeniu z 10 czerwca 1999 r. II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000, nr 17, poz. 655, Sąd Najwyższy stwierdził, że normy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i ważąc ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego.

W niniejszej sprawie zabrakło wymaganego przepisem art. 233 § 1 k.p.c. wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Sąd Rejonowy przede wszystkim niewłaściwie ocenił treść oświadczenia woli wyrażonego w tytule przelewu, a następnie błędnie ustalił, iż pozwany udowodnił, iż wpłata należności zgodnie z wolą F. C. nastąpiła na poczet długu powstałego po okresie objętym wyrokiem, gdy tymczasem złożony przez pełnomocnika pozwanego raport o naliczeniach dokonanych wpłatach za używanie lokalu z dnia 20 września 2017 roku, nie daje w sposób oczywisty odpowiedzi, w jaki sposób została rozdysponowana powyższa kwota. O ile to ostatnie błędnie dokonane ustalenie Sądu, nie miało większego wpływu w przedmiotowym postępowaniu, to zaprezentowana przez Sąd Rejonowy, ocena oświadczenia woli F. C., w sposób determinujący wpłynęła na dokonaną subsumpcję okoliczności faktycznych pod odpowiednią podstawę prawną.

Uzupełniając Sąd ustalił, co jest okolicznością bezsporną, że dług stwierdzony wyrokiem w sprawie VIII C 3190/13 był najdalej wymagalnym długiem powódki wobec pozwanego w dacie dokonywania przelewu przez H. C. (protokół rozprawy apelacyjnej z dnia 12 lipca 2018 r. czas:00:14:20).

Sąd I instancji nie miał wątpliwości, iż oświadczeniem H. C. była wpłata kwoty 664, 69 zł na poczet należności zasądzonych wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi z dnia 21 września 2015 roku Sygn. akt VIII C 3190/13, a w pozostałej części do kwoty 2825, 81 zł na poczet innych należności niż zasądzona. Przy czym Sąd nie wskazał, na poczet jakich konkretnie należności została zaksięgowana powyższa kwota, za wyjątkiem enigmatycznego stwierdzenia „na poczet należności narosłych po dacie wyroku”. Tymczasem w ocenie Sądu Okręgowego tytuł przelewu w brzmieniu „dot. zadłużenia mojej córki H. G.. Należność główna 2825, 81 zł Należność zasądzona 664, 69 zł kod lokalu (...) b/12” nawet w kontekście zeznań pracownika spółdzielni, nie pozwala na zaprezentowaną przez Sąd I instancji ocenę. Zgodnie z art. 65 § 1 k.c., „oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje”. Jak się powszechnie przyjmuje, jedną z podstawowych dyrektyw wykładni oświadczeń woli w myśl tzw. kombinowanej metody wykładni oświadczeń woli jest przypisanie oświadczeniu sensu, jaki z treścią komunikatu wiązać mógł potencjalny, racjonalny odbiorca (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2003 roku, sygn. akt I CKN 7/01, L.). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 lutego 2012 roku, sygn. akt IV CSK 233/11, „wola dłużnika zaliczenia spełnionego świadczenia na poczet określonych długów może być wyrażona w dowolny sposób, a jej interpretacja podlega zasadom określonym w art. 65 § 1 k.c. W tytule przelewu, F. C. użyła sformułowania „należność główna, należność zasądzona”, co w ocenie Sądu odwoławczego nie pozwala na przyjęcie, iż w ocenie potencjalnego, racjonalnego odbiorcy wyżej wymieniona skorzystała z przysługującego jej w myśl art. 451 § 1 k.c. uprawnienia do wskazania, na poczet jakiego długu powódki dokonuje zapłaty, czy jest to zapłata na poczet należności zasądzonych wyrokiem, czy też zadłużenia czynszowego powstałego po okresie objętym wyrokiem. Powyższego w żaden sposób nie wyjaśnia wskazany powyżej raport wpłat, z którego absolutnie nie wynika, aby na datę dokonywanego przelewu należność z tytułu zaległości czynszowych, narosłych po wyroku, określonych w ocenie Sądu I instancji, jako należność główna, wynosiła 2825, 81

zł. W tym zakresie nie sposób zgodzić się z sądem I instancji, iż skoro tylko do kwoty 664, 69 zł, F. C. posłużyła się terminem „należność zasądzona”, to a contrario pozostała część wpłaty nie powinna podlegać zaliczeniu na należność zasądzoną, lecz należność inną niż zasądzona. W ocenie Sądu, jeśli nie można w sposób niewątpliwy, odpowiadający dyrektywom wykładni woli dokonać interpretacji dalszej części oświadczenia woli - tak jak w niniejszej sprawie - wpłata powinna być zaksięgowana w myśl art. 451 § 3 k.c.

Zgodnie z art. 451 § 1 k.c., „dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne”. Paragraf 2 powołanego artykułu stanowi, że „jeżeli dłużnik nie wskazał, który z kilku długów chce zaspokoić, a przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zaliczył otrzymane świadczenie na poczet jednego z tych długów, dłużnik nie może już żądać zaliczenia na poczet innego długu”. Z kolei paragraf 3 stanowi, że „w braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela spełnione świadczenie zalicza się przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych – na poczet najdawniej wymagalnego”. Z omawianego przepisu wynika, iż w pierwszej kolejności decyzja co do zarachowania świadczenia na poczet konkretnej należności należy do dłużnika, o zamiarze dłużnika może świadczyć także wysokość spełnionego świadczenia. Przy ocenie, czy wpłata dokonana była na poczet zadłużenia wynikającego z wyroku, czy też w sposób wskazany przez pozwanego, pod uwagę należy przede wszystkim wziąć wysokość zaległości czynszowej. W tym miejscu wskazać należy, iż wysokość dokonanej wpłaty, wbrew temu, co przyjął Sąd Rejonowy - istotnie różniła się od kwoty zaległości czynszowej, która wynosiła 2427, 69 zł, a więc nie sposób przyjąć w ślad za Sądem Rejonowym, iż matki powódki wpłacała na poczet zaległości czynszowych.

F. C. zgodnie z art. 356 k.c. mogła świadczyć w imieniu córki, nawet bez wiedzy i wbrew woli dłużnika (vide komentarz pod red. Jacka Gudowskiego opublikowany: WKP 2018 do art. 356 kpc). W tym ostatnim wypadku jednak wierzyciel nie ma obowiązku przyjęcia świadczenia i w konsekwencji nie popadnie też w zwłokę, aczkolwiek może to uczynić i tym samym doprowadzić do wygaśnięcia zobowiązania, tak jak to częściowo nastąpiło w niniejszej sprawie. Artykuł 356 k.c. wyraża zasadę, że chociaż zobowiązanie jest stosunkiem prawnym między dwiema oznaczonymi osobami i w tym sensie jest stosunkiem osobistym, to jednak nie jest konieczne, aby w sposób skuteczny świadczył tylko sam dłużnik. Chodzi bowiem o to, aby w ogóle roszczenie wierzyciela zostało zaspokojone. Okoliczność zaś, że inna osoba, a nie dłużnik, spełnia świadczenie, jest najczęściej nieistotna. W tej sytuacji, mimo zapłaty przez osobę trzecią, znajdują zastosowanie reguły interpretacyjne wskazane w art. 451 k.c. vide komentarz pod red. J. G. opublikowany: (...) 2018, lex). W związku z powyższym, wskazać należy, iż Sąd Rejonowy dopuścił się naruszenia prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie (subsumpcję) art. 65 k.c. w zw. z art. 451 § 1 k.c., jak również naruszenia art. 451 § 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie. Skoro bowiem ani powódka, ani jej matka - w świetle poczynionych ustaleń, nie skorzystała - z przysługującego uprawnienia do wskazania roszczenia, które zaspokaja (art. 451 § 1 k.c.), ani wierzyciel nie wystawił stosownego pokwitowania (451 § 2 k.c.), to zastosować należało art. 451 § 3 k.c. i przyjąć, że spełnione świadczenie podlegało zaliczeniu na poczet długu najdawniej wymagalnego, a zatem na poczet należności wynikających z wyroku.

Oznacza to, iż zaskarżony wyrok nie odpowiadał prawu, a powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości, w której nie doszło do cofnięcia pozwu. Jak wynika z uzasadnienia pisma procesowego z dnia 19 lipca 2017 roku, pełnomocnik powódki wniósł o pozbawienie wykonalności wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi z dnia 21 września 2015 roku Sygn. akt VIII C 3190/13 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 29 sierpnia 2016 roku w zakresie kwoty 2825, 81 zł. W związku z powyższym, Sąd Okręgowy uznał, iż zgodnie z art. 840 § 1 punkt 2 k.p.c., zobowiązanie wynikające z wyroku w żądanym przez pełnomocnika powoda zakresie wygasło wobec zapłaty.

Z tego względu Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., o czym orzekł w pkt. I. sentencji wyroku. Konsekwencją zmiany wyroku Sądu Rejonowego była zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu i zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 738 zł brutto tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego ustalonych w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 8 ust. 3, § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego

z urzędu z dnia 03 października 2016 roku. W związku z tym, iż powódka zwolniona była z opłaty sądowej, Sąd na podstawie art. 113 k.p.c. pobrał od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi kwotę 174 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (opłaty). Za stronę, która z mocy ustawy lub na podstawie zwolnienia udzielonego przez sąd nie miała obowiązku uiszczenia kosztów sądowych, koszty sądowe ponosi tymczasowo Skarb Państwa. Koszty te nie stanowią składnika kosztów procesu, dlatego Sąd orzeka o nich na podstawie art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, który stanowi, że kosztami sądowymi, których nie miała obowiązku uiszczenia strona, sąd obciąża jej przeciwnika, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu, określone w art. 98-110 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego należnych powódce, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 8 ust. 3 w związku z § 4 ust. 3, § 8 ust. 3, 16 ust. 1. pkt 1. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu z dnia 03 października 2016 roku, obciążając nimi pozwaną.

W związku z tym, iż powódka zwolniona była również od opłaty od apelacji, Sąd stosując te same zasady, jak przy orzeczeniu o kosztach należnych Skarbowi Państwa w I instancji , nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi kwotę 174 zł tytułem nieuiszczonych kosztów postępowania poniesionych w postępowaniu apelacyjnym.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.